

ΟΔΗΓΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΥΠΙΚΗΣ / ΑΤΥΠΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ (ΤΥΠΙΚΩΝ /ΑΤΥΠΩΝ)
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΒΙΑ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ο οδηγός αυτός συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση με πόρους του προγράμματος Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτή.

Για να προσφέρουμε σε σχολεία, καθώς και σε εκπαιδευτικούς και Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς, μια ξεκάθαρη εικόνα για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ολοκληρωθούν όλες οι απαραίτητες προετοιμασίες για τη διερεύνηση της ύπραξης εκπαιδευτικών διαδικασιών (τυπικών /άτυπων) σχετικά με τη βία στα σχολεία, αυτός ο οδηγός παίρνει τη μορφή ενός καταλόγου ελέγχου (checklist). Η ανάλυση των προϋπαρχόντων πλαισίων και η βελτιστοποίηση των επακόλουθων συνεργασιών είναι θεμελιώδους σημασίας για την επιτυχία αυτού του προγράμματος για τη διερεύνηση και την πρόληψη της βίας λόγω φύλου.

Η αποτελεσματική εφαρμογή της διερεύνησης βασίζεται στην ικανότητα συλλογής και αξιολόγησης υψηλής ποιότητας πληροφοριών (σχετικών και εφαρμόσιμων για τους στόχους) με τη χρήση ποιοτικών μεθοδολογιών (ομάδες εστίασης, σε βάθος συνεντεύξεις κ.ο.κ.), καθώς και ποσοτικών (ερωτηματολόγια, συλλογή δεδομένων κ.λπ.).

Το σχολικό πρόγραμμα αξιολόγησης περιλαμβάνει ερευνητικές ενέργειες όπως:

- Ανάλυση πλαισίου (το πλαίσιο, οι υπηρεσίες και οι διυπηρεσιακές σχέσεις εκεί όπου παρεμβαίνουμε)
- Ανάλυση αναγκών (της περιοχής, του σχολείου, μιας συγκεκριμένης ομάδας-στόχου)
- Υπάρχουσες έρευνες (όσα έχουν ήδη γίνει και δημοσιευθεί επί του θέματος)
- Νομοθεσία και θεσμικό πλαίσιο αναφοράς

Η δέσμευση των σχολείων, των οργανώσεων και των δημόσιων φορέων να παρεμβαίνουν για την πρόληψη της βίας λόγω φύλου απαιτεί συστηματική έρευνα και ανάλυση για τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών και των αναγκών κάθε πλαισίου, πριν καταλήξουν τελικά να προτείνουν και να εφαρμόσουν κοινές μεθοδολογίες.

*«Ένα ισχυρό σύστημα πληροφόρησης δεν πρέπει να αποσκοπεί μόνο στη συλλογή, την αποθήκευση δεδομένων και την επεξεργασία πληροφοριών, αλλά και να βοηθάει στη διαμόρφωση πολιτικών εκπαίδευσης, της διαχείρισης και της αξιολόγησής τους»
Πηγή: UNESCO (2015)*

ΒΗΜΑ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ

Ένα καλό σημείο εκκίνησης είναι η διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τις πλέον πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα της έρευνας στη θεματική: σχεδόν ποτέ δεν ξεκινάμε από το μηδέν και είναι πολύ πιθανό ότι πριν από εμάς κάποιος έχει ήδη γράψει και δημοσιεύσει άρθρα και αναφορές σχετικά με διαγνωστικές διαδικασίες και μεθόδους.

Μια καλή βιβλιογραφική και τεκμηριωτική έρευνα μας επιτρέπει να εξοικονομήσουμε χρόνο αλλά, πάνω από όλα, προσφέρει ένα απαραίτητο πλαίσιο επιστημονικής μεθοδολογίας για τη συλλογή αξιόπιστων δεδομένων.

Η μέθοδος που ακολουθείται για την διερεύνηση πηγών πληροφοριών (όπως προσδιορίζεται από τους Eisenberg και Bergowitz) χωρίζεται σε έξι σημεία:

1. Ορισμός του προβλήματος και της ανάγκης για πληροφορίες
2. Επιλογή στρατηγικών αναζήτησης πληροφοριών
3. Εντοπισμός και πρόσβαση σε πηγές
4. Χρήση των πληροφοριών
5. Σύνοψη
6. Αξιολόγηση

Για περισσότερες πληροφορίες: <https://vgulibguide.wordpress.com/info-literacy-skills/big6-model/>

ΒΗΜΑ 2: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Έχοντας κάνει την προκαταρκτική έρευνα σχετικά με τις διαδικασίες και τα εργαλεία που έχουν εφαρμοστεί στο παρελθόν, είναι δυνατόν να προχωρήσουμε στον προσδιορισμό της περιοχής και του σχολείου στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η εκπαιδευτική παρέμβαση. Τα κριτήρια επιλογής μπορούν να ποικίλουν. Δεν υπάρχει σωστός ή λάθος τρόπος. Οι επιλογές εξαρτώνται από τους ερευνητικούς μας στόχους.

Σε γενικές γραμμές, αν η ανάγκη για παρέμβαση δεν έρθει σε εσάς απευθείας, από κάποιο σχολείο ή από κάποια δημόσια αρχή, είναι καλό να αρχίσετε με την επιλογή της περιοχής και στη συνέχεια να προχωρήσετε στον εντοπισμό του σχολείου.

Η βία λόγω φύλου είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο που απαιτεί ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη προσέγγιση. Αν και το αντικείμενο της έρευνας είναι η βία στο σχολείο, είναι χρήσιμο να μην περιοριζόμαστε στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το σχολικό πλαίσιο αλλά και να διευρύνουμε την έρευνα ώστε να συμπεριλαμβάνεται η περιοχή αναφοράς. Η απλούστερη τεχνική είναι η συλλογή στατιστικών στοιχείων που έχουν ήδη παραχθεί εσωτερικά από το σχολείο ή από εθνικούς, περιφερειακούς ή τοπικούς θεσμικούς φορείς.

Η αρχική ερώτηση είναι:

1. Η προτεινόμενη παρέμβασή μου ανταποκρίνεται σε μια πραγματική και ευρέως διαδεδομένη ανάγκη;

Η πρώτη πηγή που θα χρησιμοποιηθεί είναι οι έρευνες και οι στατιστικές αναλύσεις για τη βία λόγω φύλου που διεξάγονται σε εθνικό και συχνά τοπικό επίπεδο.

Συνήθως αυτός ο τύπος έρευνας προσφέρει δεδομένα καταναμημένα ανά φύλο, ηλικία, κοινωνικοοικονομική κατάσταση και επικράτεια. Αποτελούν το σημείο εκκίνησης για κάθε τύπο διάγνωσης.

2. Σε ποιο πλαίσιο θέλουμε να παρέμβουμε;

- μια μικρή πόλη
- μια πόλη
- μια γειτονιά στα προάστια
- μια γειτονιά στο κέντρο της πόλης
- μια πολυπολιτισμική γειτονιά

3. Ποια στοιχεία λαμβάνουμε υπόψη;

- κοινωνική κατάσταση των περιοχών /δήμων: βαθμίδες εισοδήματος και εκπαίδευσης, ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας, ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου, υπηρεσίες και υποδομές στην περιοχή, δράσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων
- σχολεία και πληθυσμός σε αυτά: καταρχήν, χαρτογραφήστε τα σχολεία στην επιλεγμένη περιοχή. Μπορείτε επίσης να συμβουλευτείτε τα περιφερειακά γραφεία εκπαίδευσης ή τις κατά τόπους αρχές.

4. Σε τι είδους σχολείο ενδιαφερόμαστε να παρέμβουμε;

- Γενικό Λύκειο
- Επαγγελματικό Λύκειο
- Καλλιτεχνικό Λύκειο
- Άλλο

Για να ενισχυθεί η έρευνα, μπορούν να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με:

- **ποσοτικά στοιχεία** σχετικά με τον σχολικό πληθυσμό: αριθμός μαθητών/μαθητριών, αριθμός αλλοδαπών μαθητών/τριών, αριθμός μαθητών/τριών με διαταραχές μάθησης/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μέση επίδοση, κοινωνικοοικονομική κατάσταση οικογενειών.
- **τα προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν** τα τελευταία τρία χρόνια σχετικά με την εκπαίδευση ίσων ευκαιριών, τον εκφοβισμό, τη βία λόγω φύλου (ενδεχομένως να αναφέρονται στη σελίδα του σχολείου)
- **υπηρεσίες που** υπάρχουν στο σχολείο και συνεργασίες με τοπικούς φορείς/ υπηρεσίες (ενδεχομένως να αναφέρονται στη σελίδα του σχολείου).

ΒΗΜΑ 3: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Πριν επικοινωνήσετε με τα σχολεία, είναι καλό να ελέγξετε τη νομοθεσία αναφοράς σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ένας κίνδυνος είναι να κάνουμε μια καλή ανάλυση του πλαισίου και της ανάγκης, χωρίς να έχουμε την άδεια να τη χρησιμοποιήσουμε! Μερμνήστε για να λάβετε τις απαραίτητες άδειες.

Τα θέματα που πρέπει να εξεταστούν είναι:

- Προώθηση μιας κουλτούρας ίσων ευκαιριών, καθώς και της πρόληψης της βίας λόγω φύλου και του εκφοβισμού στο εθνικό σχολικό σύστημα.
- Κανονισμοί, κατευθυντήριες γραμμές και εθνικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με τη σχολική διαχείριση (προγράμματα σπουδών κ.ο.κ.).
- Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ και διεθνείς συμβάσεις για την πρόληψη της βίας λόγω φύλου.
- Υφιστάμενες νομικές διαδικασίες εντός και εκτός του σχολικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της βίας λόγω φύλου ή του εκφοβισμού εν γένει.
- Οι επίσημες διαδικασίες που υπάρχουν εντός και εκτός του σχολικού πλαισίου για την πρόληψη της βίας λόγω φύλου ή του ενεργού εκφοβισμού (π.χ. παρουσία συμβούλου, υπηρεσία ψυχολογικής υποστήριξης κ.ο.κ.).

ΒΗΜΑ 4: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μόλις εντοπιστεί το σχολείο, το πρώτο βήμα είναι να επικοινωνήσετε με τον/την διευθυντή/ντρια και να ζητήσετε μια συνάντηση για να παρουσιάσετε το πρόγραμμα.

Στη γραπτή σας επικοινωνία είναι χρήσιμο να επισυνάψετε μια συνοπτική παρουσίαση του προγράμματος, που να περιλαμβάνει το σκοπό και τις δράσεις για τη διερεύνηση των αναγκών. Στην περιγραφή συμπεριλάβετε και τυχόν συνδέσμους με τις ευρωπαϊκές εθνικές κατευθυντήριες γραμμές/νόμους αναφοράς: έχουν προστιθέμενη αξία για την ένταξη του σχολείου!

ΒΗΜΑ 5: ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ!

Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στη σχολική κοινότητα διασφαλίζει τη δέσμευση για αλλαγή και πειραματισμό και παρέχει τη δύναμη και το κίνητρο για την έναρξη του προγράμματος.

- Σε γενικές γραμμές, οποιαδήποτε εξωσχολικά προγράμματα/ οποιοσδήποτε εξωσχολικές δραστηριότητες δεν θα πρέπει ποτέ να επιβάλλονται από «ψηλά», και ακόμη πιο πολύ, όταν πρόκειται για προγράμματα που έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη της ταυτότητας των φύλων των ατόμων και με ζητήματα που, με ορισμένους τρόπους, έχουν ισχυρό αντίκτυπο σε συναισθηματικές και βιογραφικές πτυχές.
- Ο διευθυντής μπορεί να κάνει την παρουσίαση του προγράμματος με ή χωρίς την υποστήριξη ενός ειδικού (εάν έχει ήδη προσδιοριστεί).
- Μπορεί να είναι χρήσιμο να έχετε έτοιμο ένα έντυπο παρουσίασης με μια περιγραφή όλων των δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δραστηριότητας διερεύνησης αναγκών.
- Εξηγείστε στους ενδιαφερόμενους πως αυτό είναι ένα ενδιαφέρον, χρήσιμο πρόγραμμα, στο οποίο αξίζει να συμμετάσχουν, με στόχο και τη βελτίωση της διδασκαλίας και των επαγγελματικών δεξιοτήτων όλων.

Εάν αποφασιστεί να προχωρήσει η υλοποίηση του προγράμματος στο συγκεκριμένο σχολείο, προχωρήστε στον προσδιορισμό των τάξεων και των εκπαιδευτικών που θα συμμετέχουν.

ΒΗΜΑ 6: Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Όσον αφορά τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, το πρώτο στοιχείο για να ξεκινήσουμε είναι το κίνητρο των ίδιων. Αποθαρρύνετε τις μονομερείς αποφάσεις που λαμβάνονται απευθείας από τον/την διευθυντή/τρια και προάγετε την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων και τη σημασία του να εργάζεται κανείς σε ένα ειρηνικό περιβάλλον.

Όσον αφορά τις τάξεις που θα εμπλακούν, να ζητάτε πάντα από το σχολείο να σας παρέχει κάποιες πληροφορίες για τις τάξεις όπως: σχεσιακή δυναμική, πιθανές περιπτώσεις εκφοβισμού / βίας, κορίτσια και αγόρια με ειδικές ανάγκες ή μαθησιακές δυσκολίες.

ΒΗΜΑ 7: ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ ΕΝΤΥΠΩΝ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Το τελικό βήμα των προκαταρκτικών ενεργειών πριν τις δραστηριότητες διερεύνησης αναγκών είναι η επίσημη διαδικασία για την ένταξη στο πρόγραμμα.

1. **Συμφωνία συμμετοχής:** η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και του φορέα που υλοποιεί το πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή των προς εκτέλεση δραστηριοτήτων, των στόχων, του αριθμού των μαθητών και του προσωπικού του σχολείου που θα συμμετάσχει, των υποχρεώσεων και των δεσμεύσεων του σχολείου και του φορέα που θα υλοποιήσει το πρόγραμμα. Είναι επίσης σημαντικό να συμπεριληφθούν αναφορές στους νόμους περί ιδιωτικότητας (GDPR).

Στον οδηγό λειτουργίας, θα βρείτε ένα υπόδειγμα συμφωνίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα.

2. **Έντυπο συγκατάθεσης:** Πρέπει να προετοιμάσετε ξεχωριστά έντυπα συγκατάθεσης πληροφοριών τόσο για τα παιδιά όσο και για τους ενήλικες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Για να συμμετάσχουν στη μελέτη σας, τα παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών πρέπει να δώσουν έντυπα συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης που έχουν υπογραφεί από τους κηδεμόνες τους. Το έντυπο πρέπει να περιέχει τα στοιχεία επικοινωνίας του φορέα υλοποίησης, τον τρόπο με τον οποίο θα διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και η χρήση των δεδομένων, την πιθανή διάδοση εικόνων και δεδομένων για την προώθηση του προγράμματος. Οι διαφορετικές μέθοδοι συλλογής δεδομένων απαιτούν διαφορετικά έντυπα συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης. Όλο και περισσότερες οργανώσεις συστήνουν εσωτερικές επιτροπές δεοντολογίας για την υποστήριξη και καθοδήγηση του προσωπικού σε θέματα ηθικής έρευνας.

Στον οδηγό λειτουργίας, θα βρείτε ένα πρότυπο του εντύπου συγκατάθεσης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα.

ΒΗΜΑ 8: ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Πριν ξεκινήσετε τις δραστηριότητες διερεύνησης αναγκών και στη συνέχεια τις δραστηριότητες σχεδιασμού στα σχολεία (ομάδες εστίασης και σύνταξη ερωτηματολογίων), είναι καλή πρακτική να αφιερώσετε μία συνάντηση με τον διευθυντή του σχολείου, τους καθηγητές ή άλλους διοικητικούς υπαλλήλους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ώστε να υπάρξει κατανόηση των ακόλουθων ερωτήσεων:

- Περιγραφές χαρακτηριστικών της τάξης, πιθανά προβλήματα, η παρουσία μαθητών ή μαθητριών που συνδέονται με προηγούμενα περιστατικά βίας ή εκφοβισμού, εγκάρσια χαρακτηριστικά της τάξης.
- Οι τυπικές εσωτερικές διαδικασίες του σχολείου, όχι μόνο η διαχείριση ή η πρόληψη της βίας λόγω φύλου.
- Λειτουργική συνεργασία μεταξύ του σχολείου και δημόσιων υπηρεσιών ή Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων που ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα.

Προσφέρουμε κάποιον προσανατολισμό με τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Υπάρχουν επίσημες διαδικασίες για τη βία λόγω φύλου στο σχολείο σας; Εάν ναι, ποιες;
2. Υπάρχουν επίσημες διαδικασίες γενικά για τη βία στο σχολείο σας; Εάν ναι, ποιες;
3. Υπάρχουν άτυπες διαδικασίες για περιπτώσεις βίας λόγω φύλου στο σχολείο σας; Εάν ναι, ποιες;
4. Υπάρχει στον κανονισμό του σχολείου σας πρόβλεψη για την πρόληψη και τη διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας;

5. Υπάρχουν διαδικασίες, τόσο επίσημες όσο και ανεπίσημες (εάν χρειάζεται, διευκρινίστε) σχετικά με περιπτώσεις εκφοβισμού και εκφοβισμού στον κυβερνοχώρο; Υπάρχει κάποιος/α καθηγητής/τρια που να ασχολείται με το θέμα ή κάποια ομάδα; Υπάρχουν κανόνες; Πώς υιοθετήσατε τις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές;
6. Υπάρχουν άλλες διαδικασίες στο σχολείο για τη δημιουργία συνεργιών;
7. Είναι αποτελεσματικές οι υπάρχουσες διαδικασίες; Γιατί;
8. Τι κάνετε στην πραγματικότητα εάν εμφανιστεί μια περίπτωση βίας - μεταξύ των συνομηλίκων, οικογενειακής- ή άλλης μορφής βίας;
9. Το σχολείο συνεργάζεται με τοπικούς φορείς, οργανώσεις, ενώσεις κλπ. σχετικά με την πρόληψη της βίας; Τι συμβαίνει όταν υπάρξει ένα περιστατικό;
10. Το σχολείο συνεργάζεται με άλλα σχολεία στην περιοχή και αξιολογεί τις διαδικασίες του σχετικά με κοινές δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της πρόληψης και της καταπολέμησης της βίας;